

Inaturen finns färgerna

TEXT: TINA IGNELL FOTO: B A IGNELL/J SCHÄRING

Det är som att träda in i Linnés laboratorium. Litteratur kring botanik, torkade blommor, skal, blad och växtdelar ligger i glaskrus tillsammans med små bitar textilier. De färdiga verken visas i en böljande, levande utställning.

Vi är på Näs utanför Göteborg. I en utställning visar textilkonstnären Jeanette Schäring textila installationer i en levande scenografi som visar hur hon arbetar och tänker. Parallellt pågår kurser i naturlig färgning efter hennes filosofi.

I de tredimensionella skulpturerna, som kryper på golvet, och upp utmed väggarna använder hon ett tunt siden som hon färgar in och ger en ytbehandling med ett specialgjort vax. En metod hon har utvecklat själv. Med små, små stygn med naturligt färgad silkestråd syr hon samman tygerna. Formerna växer sakta fram i det töjbara materialet.

– Jag tycker om det långsamma, meditativa upprepandet som sömnaden innebär.

Som betraktare måste man ge hennes verk tid, efter en stund upptäcker man detaljer i arbetet och i färgerna.

Under vårt samtal återkommer hon flera gånger till vårt förhållningssätt till tiden och att acceptera förändring.

– Många av infärgningarna med naturliga metoder ger inga beständiga färger. De bleknar, förändras och lever. Det är en del av tjusingen. Jag tycker det är fantastiskt att se den pågående processen och förvandlingen.

Hon använder oftast långsamma metoder med kall färgning och soluppvärmda bad som får stå i månader och där slumpen får spela en stor roll.

”Bladet” på bilden ovan är skapat genom en infärgning med rödlök och ytterst lite alun som betning. Materialet är siden som hon lindat med en mycket tunn metalltråd. Färgen har bara kommit åt där tyget har varit blottat. Tygets egen rörelse under färgningsprocessen har sedan gjort att färgen inte tagit jämnt. En tredimensionell bladform, illusoriskt lik naturen, växte fram när hon vecklade ut tyget.

Hennes formgivning har lett vidare till nya textilier. I utställningen hängde stora skärmar med hennes poetiska bilder skapade med naturliga färgningsprocesser, nu tryckta i en industriell teknik.

– Tanken är att motiven har en suggestiv känsla av naturen, en lugn bild som man hela tiden kan återkomma till och hitta detaljer och igenkännande i. Det kanske kan ge en mindre stressad tillvaro för människorna i kontorslandskapet.

Vänster sida, Fönstret: Löv läggs på ett tyg, mönstret blir till med hjälp av lövens egna färgämnen och tanniner. Naturligt färgade och vaxade tyger är formade och ihopsydda med små, små stygn.

Ovan t v, Jeanette Schäring visar hur töjbart vaxat siden blir.

Mitten, Gallsteklar och sjukdomar på löv kan ge spännande färger.

T h, Reservagefärgning infärgat med rödlök och alun.

Ovan, Detalj av industrietryck utifrån Jeanettes mönster.

Nedan, Fermenterad indigo färgad på återanvänt silke och bearbetad med äggvita.

INTILL UTSTÄLLNINGEN i ett annat hus, pågår kursen där hon visar hur hon arbetar. Många av deltagarna har djupa kunskaper i färgning och har växtfärgat tidigare. Men inte på det här sättet.

Kursen började med att alla plockade de växter som fanns i närheten och lät dessa på enklast möjliga sätt ge färg på textilierna. En del växter, som johannesört, viol och ringblomma har färgämnen som man kan pressa ur och måla direkt på tyget. Andra växter hettades upp eller lades i kalla bad tillsammans med föremål som hjälper färgämnet att dra på. Det kan vara avokadokärnor, eller bitar av järnskrot och kopparmynt som avger metaller eller ekbitar och galläpplen fyllda av tanniner.

–Tanniner är ämnen att söka efter när man färgar på ett naturligt sätt. De hjälper färgämnen att lösa ut och fästa. De finns rikligt i te, ekbark, galläpplen, och i växter från Rumexsläktet (skräppor). Skräppor kan även användas som organiskt fixativ och tillsammans med andra växter framställa en mängd olika färger. Berberisväxter* är en annan växtfamilj som är tacksam att färga med, pigmentet verkar som ett salt.

ANDRA ÄMNER som gör nytta i färgningsprocessen är proteiner, som sojamjolk, mjölk, yoghurt och ägg. De kan t ex hjälpa bomullsfibern att ”öppna upp”. Ättika i sin tur gör så att ullen bättre tar emot ett färgpigment.

I en hink står en kyp med indigo, målarsoda, vetekli och krapp. (Krapp användes historiskt för att starta upp blåfärgningskyp av vejde). Jeanette väntar på att kypen ska mogna.

Hon visar ett glas med bara krapp och vatten där krappens förmåga att jäsa utan några tillsatser syns tydligt. Här behövs inget annat än färgämne och vatten. Men om man vill förstärka processen med att tillsätta alun har hon ett råd:

– Ta inte så mycket alun som det står i recepten. Det räcker

oftast med ytterst lite. Och släng inte ut färgblandningarna, de går att använda många gånger. Till sist blir det en bra pappersmassa.

JEANETTE ÄR NOGA MED ATT POÄNGTERA att alla växtfärger inte är ofarliga. Det är viktigt att kontrollera att det man använder inte avger gifter. Försiktighet måste gå före experimentlusta.

– Rabarberblad är oerhört giftiga men kan användas som ett fixativ för färgpigment. Det måste förvaras oåtkomligt för barn och man får inte andas in ångorna om det upphettas.

KURSDELTAGARNA ÄR KONCENTRERADE och spända på de resultat som blir. I fönstren står burkar med färgämnen och tyg för att i kallt vatten påverkas av solen. I de heta grytorna ger samma färgämnen andra resultat. Varje växt har sina förutsättningar och oändliga möjligheter. En del tyger är lindade och omknutna för reservagefärgning. Det kan även göras genom att applicera rismjöl eller lera. När tygerna vecklas upp kan man göra en efterfixativ, till exempel doppa materialet i vatten från sjön eller bara droppa lite citron för att eventuellt ta bort rost eller dämpa en färg.

JEANETTE SCHÄRINGS INTRESSE FÖR TEXTIL BÖRjade TIDIGT. Som liten sydde hon mycket och hade textila material nära sig. Uppväxten var på landet, utanför Borås, med naturen nära inpå, som en självklarhet.

När hon som vuxen bestämde sig för en konstnärlig bana var hon först skeptisk till att arbeta med textil, det kändes inte tillräckligt nytt och spännande. Men hon sökte ändå den textila inriktningen på Högskolan för design och konsthantverk (HDK) i Göteborg och studerade textil i sex år.

– Det kändes rätt. Att få vara kvar i de mjuka materialens värld, säger hon eftertänksamt.

Berberisväxter*. Familjen har 15 släkten och nästan 700 arter. I Sverige finns tre släkten, berberisar (Berberis), mahonior (Mahonia) och sockblommor (Epimedium), samtliga ursprungligen införda och förvildade. Frukten är en kapsel eller ett rött eller blåsvart bär. Berberis användes förr både som läkeväxt, som ersättning för citron, som färgväxt och är numer en vanlig häckväxt.

Kursen på Nääs innehåller insamlande av växter och eget experimenterande. Fr v, I fönstret står burkar med krossade avokadokärnor för att oxidera olika länge innan de läggs i vatten.

Nedan, En provremsa med olika färgämnen, den del som lyser rött är efterbehandlad med lite citron.

Vilken gryta som används är viktigt. Koppar, järn eller aluminium.

Ovan, Krapp i ett bad med prover där olika föremål är inlindade.

REDAN I BÖRJAN AV UTBILDNINGEN utforskade hon processerna i den naturliga färgningen. Hon letade efter litteratur, frågade, provade och experimenterade. Hon grävde djupt, hittade recept från århundraden tillbaka och fann spår och lösningar i kulturer runt om i världen. Hon ville åt det naturliga, det enkla men ofta gåtfulla; att färga med jorden, att låta pigment sjunka in under långa processer i vatten och att låta olika ämnen kontrahera med varandra. Resultatet överraskade henne ibland. Den ena kunskapen lades till den andra och nu kan hon i viss mån kontrollera och förstå sammanhangen. Med det kommer hela tiden ny nyfikenhet och lust att prova.

FLERA STIPENDIER HAR GJORT DET MÖJLIGT ATT RESA. Hon har varit i Laos, Thailand, Finland och på Nya Zeeland. Där har hon hittat nya spår att forska vidare utifrån.

– Sverige har en lång tradition av växtfärgning, men mycket har fallit i glömska. Jag behövde åka långt bort för att hitta det som även är svenska källor. Nu vill jag utveckla det vidare.

JEANETTE BOR IDAG utanför Wellington på Nya Zeeland där hon undervisar i naturlig färgning på Textile Design Massey University.

Hon odlar sina egna färgväxter i sin trädgård; som till exempel vejde tillsammans med andra historiska växtfärgningsväxter.

– Jag vill föra in mitt sätt att tänka bland studenterna. Tanken på att allt inte måste vara beständigt. Det kan dessutom vara en del av en formgivares identitet. Man skapar en textil i en färg, det får förändras och man kan eventuellt färga det igen.

TILL SOMMAREN 2010 kommer Jeanette tillbaka till Sverige för att bland annat bygga ett laboratorium kring naturlig färgning på Nääs, hålla föredrag och anordna kurser, se faktarutan. ■

JEANETTE SCHÄRING

UTBILDNING

2000-2006 Textil konst, HDK Göteborgs Universitet

1998-2000 KV konstskola, Göteborg

FRISTÅENDE PROJEKT, Göteborgs Universitet

2005 SIDA, MFS, studier i Laos, ekologiskt silke och naturlig färgning

2003 konststudier/efterforskningsprojekt i Finland

2002, 2001 konststudier/efterforskningsprojekt i Thailand/Laos

SOLOUTSTÄLLNINGAR

2009 Naturliga färgpigment, Alkemi & Textil, Nääs Konsthantverk

2009 Allotropy, Toe Poneke, Nya Zeeland

2004 Experimentell Textil, Rydals Museum

SAMLINGSUTSTÄLLNINGAR I URVAL

2010 RE-FIBRA: Contemporary Textile Art - A Dialogue between

New Zealand and Sweden, Blue Oyster Gallery, New Zealand

2009 "Fibra Spirare", Rydals Museum

2009 "Changing Threads National Fibre Art Award", The Refinery Gallery, Nelson New Zealand

STIPENDIER URVAL

Svenska Ambassaden, Canberra, Australien 2010, 2009

Creative NZ Arts, Council of New Zealand, Toi Aotearoa 2009

District Council Award, New Zealand, 1: a pris 2009

Eric Ericsons Stiftelse, ett års arbetsstipendium 2006

Göteborgs slöjdförening 2006

Estrid Ericsons Stiftelse 2008, 2005, 2003, 2003, 2002

UTSTÄLLNINGAR URVAL 2010

29 maj Växtfärgningslaboratorium i samarbete med

Nääs Konsthantverk och Bod2010

22 - 23 maj Biodiversitetens dag i Uppsala och Linneträdgården, Uppsala Universitet

AKTUELLT

Workshops: 28-30 maj och 16-18 juni, Nääs Konsthantverk

16-18 juli Hemslöjdsföreningen Sörmland

10 maj Föreläsning i Växjö, Hemslöjden Kronoberg

15 juni Seminarium: Naturliga färgpigment, Bod2010 och Nääs Konsthantverk

www.jeanettescharing.net

j.scharing@gmail.com